

Kultuuriministeerium

kul@min.ee

Teie: 15.12.2025 nr 1-11/1317-1

Meie: 08.01.2026 nr 1

Eesti Puuetega Inimeste Koja (EPIKoja) arvamus Kultuuriministri eelnõule „Nõuded audiovisuaalmeedia teenuste ligipääsetavusele ja nende täitmise tähtsused“

Eelnõu üldiseks eesmärgiks on kehtestada miinimumnõuded, mille kaudu audiovisuaalmeedia teenuse osutaja muudab järk-järgult proportsionaalsete meetmete abil oma teenuse ligipääsetavaks puudega inimestele. Täname Kultuuriministeeriumi erinevate kohtumiste ja arutelude eest, mis toimusid enne eelnõu kooskõlastamisele saatmist.

Täiendame, et Sotsiaalkindlustusameti statistika kohaselt on 30.09.2025 seisuga nägemispuue tuvastatud 2204-l mehel ja 3357-l naisel (kokku 5561, eelnõus on 3497), koos vaegnägijatega on hinnatud inimeste arvaks ca 8000 (Riigikantselei Audiovisuaal- ja *online* meedia alateema lõpparuanne 2020). Kuulmispuue on 30.09.2025 seisuga tuvastatud 2121-l mehel ja 2957-l naisel (kokku 5078, eelnõus on 2212) ning kuulmislanguse diagnoosiga inimeste statistikat uuendatakse [Terviseameti](#) kodulehel igapäevaselt, inimeste arv hetkeseisuga ca 200000.

Tervitame, et eelnõu sätestab miinimummahu Eesti Rahvusringhäälingu programmi saadetele audiosubtiitrite, kirjeldustõlke ja viipekeeletõlkega ning seab nõuded eestikeelsete filmide ja seriaalide ligipääsetavusele. Tunnustame Põhiseadusele tuginemist, kus igaühel on õigus saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni ehk määrusega luuakse miinimumstandardid riiklikul tasandil. Tunnustame määruse sätet, et riiklikest vahenditest toetatud ligipääsetavad elemendid peavad liikuma kaasa filmi või seriaali esitamisega muudes kanalites.

Eesti Kurtide Liidu hinnangul on audiovisuaalmeedia ligipääsetavuse eelnõu oluline samm edasi, kuid kehtestatud miinimumnõuded ei taga kurtidele inimestele veel võrdset ja igapäevast ligipääsu ühiskondlikule meediaruumile. Viipekeelne ligipääs on eelnõus suunatud peamiselt riiklikele ja pidulikele sündmustele, jättes tahaplaanile igapäevase päevakajalise info, sh poliitikasaated, arutelupõhise sisu ning kriisi- ja erakorralised teated, kus kiire, selge ja emakeelne info on eriti oluline ning subtiitrid ei ole paljude kurtide jaoks piisav lahendus.

EKL rõhutab, et eesti viipekeel on paljude kurtide inimeste emakeel ning seda tuleb käsitleda keelelise õiguse, mitte üksnes tehnilise ligipääsetavuse meetmena. Eriti kriisiolukordades (nt loodusõnnetused, tervisekriisid, julgeoleku teated), kus viipekeelse info andmine on vältimatu, et tagada kurtidele inimestele võrdne ligipääs elutähtsale teabele samal ajal ja samas mahu ülejäänud ühiskonnaga.

Lisaks juhib EKL tähelepanu, et eelnõus ei käsitleta piisavalt viipekeelset laste- ja noortele suunatud sisu, kuigi varajane emakeelne ligipääs meediale on kurtide laste arengus määrava tähtsusega ning aitab ennetada hilisemat ebavõrdsust. Viipekeelsete lastesaadete ja lastele suunatud info edendamine vajab eraldi tähelepanu ning **teeme ettepaneku tegeleda sellega koostöös juba käesoleva aasta esimeses kvartalis, seades plaane 2027-2030 aastateks.**

Eelnõu teavitab, et kui valmib viiperobot, siis saab viipekeeletõlke lisada oluliselt suuremale arvule saadetest. EKL peab samuti oluliseks, et automaatsed viipekeelsed lahendused ei asendaks inimtõlki sisulises, emotsionaalses ja arutelupõhises meedias ning et viipekeelse tõlke kvaliteedi, nähtavuse ja tehniliste standardite (sh tõlgi asukoht ja suurus ekraanil) kujundamisel kaasataks sisuliselt Eesti Kurtide Liit. Ühtne ja kogukonna vajadustest lähtuv standardite raamistik aitab tagada, et ligipääsetavus oleks praktikas toimiv ka kriisi- ja erakorralistes olukordades, mitte üksnes formaalselt täidetud. Viipekeele tõlkerobot ei anna edasi saadetes olevate inimeste miimikat ega emotsioone, mis on olulise info ja konteksti loomisel detailid, mida saavad edastada viipekeeletõlgid. Eesti viipekeelne tõlkerobot sobib, nagu ütleb Eesti Keele Instituut, esmalt tekstilistele tõlgetele, infotabloodele, uudistele ning muuseumide eksponaatide kirjeldustele ehk peamiselt staatilise info andmiseks.

Sellega seoses soovime juhtida tähelepanu asjaolule, et viipekeeletõlkide puudus Eestis on audiovisuaalmeediateenuste jätkusuutlikkuse kohapealt väljakutse, et tagada kuulmispuudega kurtide, kes ei saa teenust kasutada teenuseid nõ tavapärasel moel, ligipääsetavus avalikest teenustest võrdselt ülejäänud ühiskonnaliikmetega. Kurtide ligipääsetavus ühiskonnas sõltub suuresti ja otseselt sellest, kas ülikoolides avatakse või taastatakse viipekeeletõlkide koolitus. Tegemist on strateegiliselt vajaliku otsusega riiklikul tasandil, kus loodame ka Kultuuriministeeriumi toetusele.

Lisaks teeme ettepanekud:

- Edasiste tegevuskavade avalikult kättesaadavaks tegemine, sh kokkuvõtted, mida tehti, millisel platvormil jms, mis on oluline ka meedia sisu tarbija seisukohast
- Kasutaja tagasiside ning kaebuseid peab olema võimalik koondada järelevalve (TTJA) kaudu.

Soovime täpsustust:

§ 7. Nõuded subtiitrite valitavusele ja helilistele subtiitritele Spetsiaalselt vaegkuuljatele ja vaegnägijatele suunatud teenus peab tagama ligipääsetavuselementide täieliku edastatuse, piisava kvaliteedi, heli ja video sünkroniseerituse ning võimaldatuse kasutajal seadistada kuva ja kasutust. Kas paragrahv sätestab, et kõik teenusepakkujad, sh Go3, peavad edastama ETV, ETV2, Kanal2 ja TV3 saateid valitavate subtiitritega? Hetkel on osad kliendid väga ebavõrdses seisus, sest Go3-l seda kohustust pole ning kliendid ei näe subtiitreid ehk, **kas määrus laieneb teleteenuse osutajale?**

Rõhutame, et ka edasine ligipääsetavuse tagamine toimub hea tava kohaselt koostöös ning sihtrühmade osalusel. Valikute tegemistesse, näiteks sisu ligipääsetavaks muutmisel on oluline kaasata puuetega inimesi ja nende esindusorganisatsioone, sh planeerimisetapis ja vajaduste kaardistamiseks, sest ajas uuenevad nii audiovisuaalmeedia teenuste ligipääsetavusest kasusaavate inimeste vajadused kui ka tehnilised võimalused lahenduste pakkumiseks. Koostöö kasusaajatega sisulise ligipääsetavuse tagamisel on EPIKoja silmis parimaks poliitikakujundamise viisiks.

Lugupidamisega
(allkirjastatud digitaalselt)
Maarja Krais-Leosk
tegevjuht

Sirle Papp
Eesti Kurtide Liit

Külliki Bode
Eesti Vaegkuuljate Liidu esinaine

Mari Puuram
Eesti Puuetega Inimeste Koja nõunik
mari.puuram@epikoda.ee
tel +372 5401 0437